

APLIKACE PRINCIPU KONGRUENCE V TEMATICKÉM OKRUHU SVĚT PRÁCE

ZUBATÁ Anna – PLISCHKE Jitka, ČR

Resumé

Stat' se vztahuje k připravované disertační práci, která je zaměřena na problematiku projektové výuky v tematickém okruhu Svět práce. V úvodní části se zaměříme na charakteristiku pojmu projektová výuka, projekt, tematický okruh Svět práce a princip kongruence. Následně aplikací principu kongruence doložíme potřebnost projektové výuky v tematickém okruhu Svět práce.

Klíčová slova: projektová výuka, projekt, tematický okruh Svět práce, princip kongruence

APPLICATION OF THE PRINCIPLE OF CONGRUENCE IN THE THEMATIC AREA WORLD OF WORK

Abstract

The article is related to the upcoming doctoral thesis, which is focused on project based teaching in the thematic area World of work. In the first part of this article there is characterization of the terms project based teaching, project, thematic area World of work and the principle of congruence. Consequently, there is a demonstrated usefulness of project based teaching in the thematic area World of work by the application of the principle of congruence.

Key words: project based teaching, project, thematic area World of work, principle of congruence

Úvod

Záměry tematického okruhu Svět práce, který je zacílen na přípravu na kariérové rozhodování žáků, jsou vymezeny RVP (2013). Zde jsou formulovány kompetence a očekávané vzdělávací výstupy. Rovněž vhodně zpracovaná učebnice J. Strádala (2007) podporuje zacílení výuky na rozvoj osobnosti žáka, osvojování komplexních kompetencí, zvyšování schopnosti sebe prezentace a přiměřeného sebehodnocení. Zřetelně plynoucí z uvedených podkladů je požadavek využití progresivních metod, které vedou k aktivitě, samostatnosti i tvořivosti žáka. Optimální se jeví přiměřené začlenění projektové výuky.

Z provedeného průzkumu, který byl realizován na vybraných základních školách, kde odpovědělo 16 učitelů tematického okruhu Svět práce z 30 oslovených (Zubatá, 2011) vyšlo ale najevo, že učitelé tematického okruhu Svět práce sice kladně hodnotí projektovou výuku, ale sami ji ve svých hodinách moc nevyužívají (zhruba 3 % z 16 dotazovaných).

Je tedy naše domněnka optimálního využití projektové výuky v tematickém okruhu Svět práce správná? Má snad projektová výuka odlišné vlastnosti, než ji přisuzujeme? Abychom dokázali odpovědět na tyto otázky, je klíčové upřesnit vstupní pojmy a logiku uvažování o dále uvedených teoriích a jejich souvislostech.

1. Projektová výuka

Pojem projektová výuka je v současnosti často pojednáván, není však u nás dosud jednoznačně vyjadřován jeho význam ani není jednoznačně přiřazován k „vyšším kategoriím“. Někdy jej autoři řadí do skupin metod vyučování a někdy do kategorie soustavy

vyučování (Dvořáková, 2009). Proto je třeba mít v problematice „nadhled“, který umožní zvážit chápání pojmu projektová výuka daným autorem. Podobně význam pojmu projekt vyjadřuje řada autorů, ale poněkud odlišně.

Přikláníme se k chápání významu těchto pojmů podle J. Maňáka a V. Švece. „Projekt lze vymezit jako komplexní praktickou úlohu (problém, téma) spojenou se životní realitou, kterou je nutno řešit teoretickou i praktickou činností, která vede k vytvoření adekvátního produktu“ (Maňák, Švec, 2003, s. 168) Pojem projektová výuka zmínění autoři vysvětlují jako: „...metodu řešení problémů, jde však v ní o problémové úlohy komplexnější, o výukové záměry a plány, které mají vždy také širší praktický dosah.“ (Maňák, Švec, 2003, s. 168)

Projektová výuka nabízí mnohá pozitiva. Např. podle R. Dyrtrtové (2006) se jedná především o tato pozitiva: aktivizace, samostatnost, sebevzdělávání, aplikace poznatků, rozšíření poznatků, týmová spolupráce, uplatnění zodpovědnosti. Další pozitiva projektové výuky uvádí ve svém díle i J. Kratochvílová, např.: „...žák se učí pracovat s různými informačními zdroji, žák rozvíjí komunikativní dovednosti, uvědomuje si své místo, svoje hodnoty atd.“ (Kratochvílová, 2006, s. 53)

2. Tematický okruh Svět práce

Tematický okruh je součástí vzdělávací oblasti Člověk a svět práce (RVP, 2013). Jako jediná část vzdělávací oblasti je povinná a je směřována na 2. stupeň ZŠ do devátých, případně osmých ročníků.

Očekávané výstupy tematického okruhu Svět práce jsou:

- ČSP-9-8-01 orientuje se v pracovních činnostech vybraných profesí,
- ČSP-9-8-02 posoudí své možnosti při rozhodování o volbě vhodného povolání a profesní přípravy,
- ČSP-9-8-03 využije profesní informace a poradenské služby pro výběr vhodného vzdělávání,
- ČSP-9-8-04 prokáže v modelových situacích schopnost prezentace své osoby při vstupu na trh práce. (RVP, 2013, s. 88)

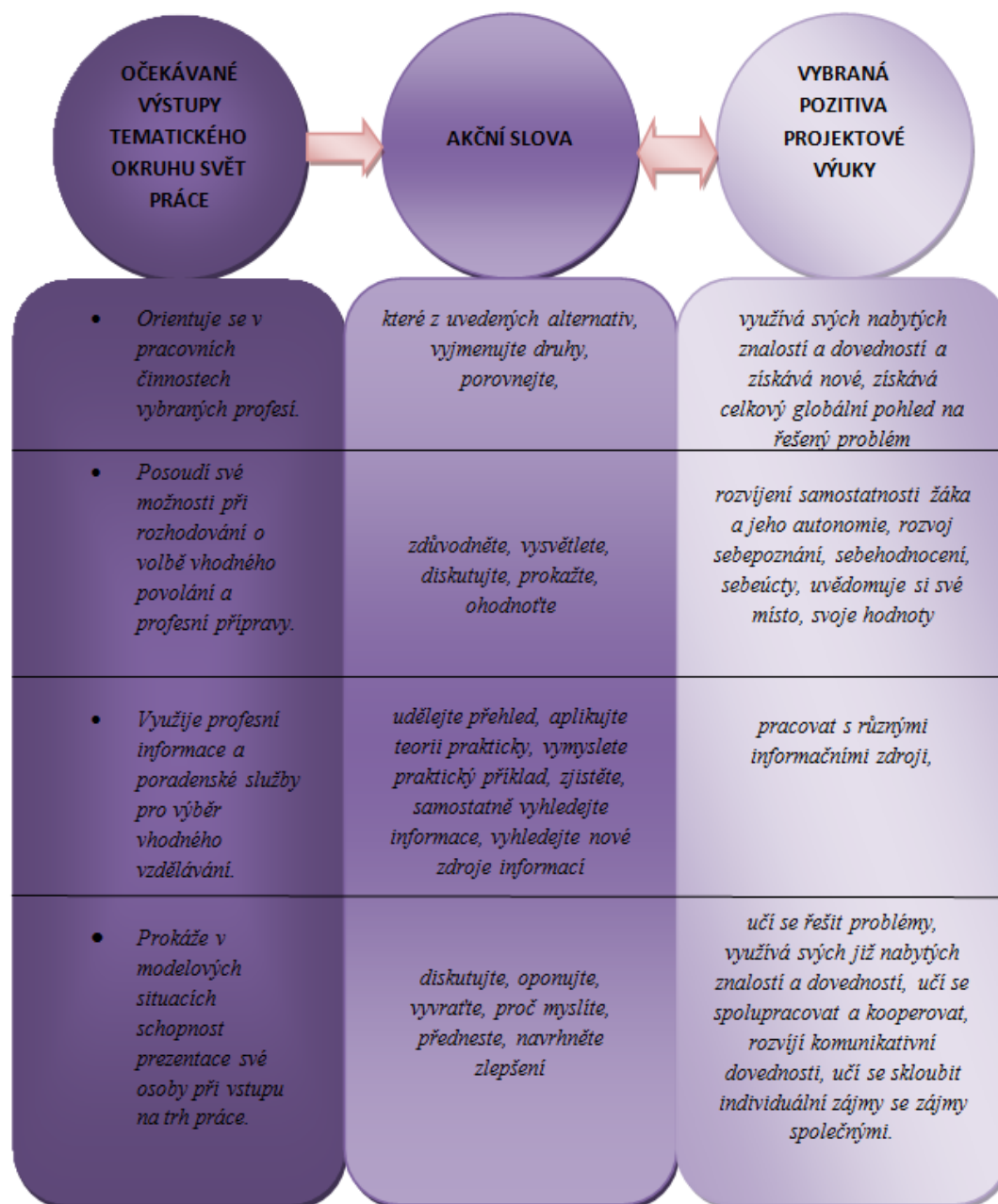
V podobě učiva žáci probírají následující tam blíže specifikované oblasti: trh práce, volba profesní orientace, možnosti vzdělávání, zaměstnání, podnikání. (RVP, 2013)

3. Princip kongruence v tematickém okruhu Svět práce

Dle M. Pasche (1998) je princip kongruence: „shoda mezi cíli hodiny, učebními činnostmi a postupy hodnocení.“ (Pasch, 1998, s. 191) Jde v něm o to, aby si každý učitel vyjasnil cíle hodiny (popř. tematického okruhu) a dle nich a dle specifik obsahu volil adekvátní vyučovací metody, kterými by dosáhl stanovených cílů. Následně je žádoucí, aby učitel při zpětném hodnocení zvládnutí cílů ze strany žáků vyžadoval pouze ty „věci“, které sám s žáky probíral. (Pasch, 1998)

V návaznosti na tuto myšlenku jsme se pokusili zachytit „adekvátnost projektové metody k cílům Světa práce“ v obr. 1 *Projektová výuka ve Světě práce*. Na obrázku jsou zachyceny jednak očekávané výstupy Světa práce, ze kterých vyplývají typická akční slova - uvozují možné učební úlohy, viz rozpracování taxonomie učebních úloh D. Tollingerové (Kalhous, Obst, 2002, s. 331-332), k nim jsou navázána vybraná pozitiva projektové výuky dle výše uvedených autorek, znamenající vlastně, že projektová výuka umožňuje dobrou realizaci očekávaného výstupu. Z obrázku tedy vyplývá, že projektová výuka umožňuje splnění očekávaných výstupů Světa práce a že charakter projektové výuky nemůže být důvodem jejího nepostačujícího využívání v tematickém okruhu Svět práce, viz výše.

Obr. 1 Projektová výuka ve Světě práce

Pozn.: Výše uvedené je v souladu s RVP (2013), Kalhous, Obst (2002), Nikl (1997), Kratochvílová (2006).

Závěr

Z výše uvedených informací vyplývají tato zobecňující stanoviska:

- ✓ není důvod, z hlediska uplatnění principu kongruence, nevyužívat projektovou výuku k tematickému okruhu Svět práce jakožto neadekvátní,
- ✓ pokud učitel neuplatní projektovou metodu ve výuce tematického okruhu Svět práce, lze se obávat o naplnění očekávaných výstupů tohoto okruhu,

- ✓ všeobecně učitelé hodnotí projektovou výuku kladně – nevidí v ní zřejmě žádný vážný problém při realizaci, v čem je potom problém, když neadekvátnost projektové metody a tematického okruhu Svět práce neplyne z teorie ani z názorů učitelů?

Je snad možné, že učitelé volí metody, se kterými pracují nejčastěji, tedy metody příslušné transmisi. To je ale v nesouladu s principem kongruence, především se vzdělávacími záměry pro tematický okruh Svět práce. Je ovšem oprávněné, pokud učitelé vyžadují propracované teoretické koncepce i dostatek metodických materiálů, o které by se mohli případně opírat a tím přiváděli proces výuky k optimu. Jde tedy o potřebu širší podpory, než jen o dobrou spolupráci s výchovným (kariérovým) poradcem nebo Úřadem práce.

Literatura

- 1 DVOŘÁKOVÁ, M. *Projektové vyučování v české škole – vývoj, inspirace, současné problémy*. Praha : Karolinum, 2009. ISBN 987-80-246-1620-9.
- 2 DYTRTOVÁ, R. *Metody a prezentace výsledků efektivního vzdělávání*. 1. vyd. Praha : Reprografické studio PEF ČZU, 2007. 60 s. ISBN 978-80-213-1674-4.
- 3 KRATOCHVÍLOVÁ, J. *Teorie a praxe projektové výuky*. Brno : Masarykova univerzita, 2006. ISBN 80-210-4142-0.
- 4 MAŇÁK, J., ŠVEC, V. *Výukové metody*. Brno : Paido, 2003. ISBN 80-7315-039-5.
- 5 PASCH, M. a další [et al.; z angličtiny přeložil Milan Koldinský]. *Od vzdělávacího programu k vyučovací hodině: jak pracovat s kurikulem*. Praha : Portál, 1998. Originál: Teaching as decision making. ISBN 80-7178-127-4.
- 6 Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání [online] Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2013. [cit. 2013-04-25]. Dostupné z WWW: < <http://nuv.cz/file/318> >.
- 7 STRÁDAL, J. *Praktické činnosti pro 6. – 9. ročník základních škol; Člověk a svět práce; Příprava na volbu povolání*. 2. vyd. Praha: Fortuna, 2007. ISBN 978-80-7168-931-7.
- 8 ZUBATÁ, Anna. Zavedení a využívání projektu v tematickém okruhu Svět práce na ZŠ. In *AKTUÁLNÍ PROBLÉMY PEDAGOGIKY VE VÝZKUMECH STUDENTŮ DOKTORSKÝCH STUDIJNÍCH PROGRAMŮ VIII*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2011. s. 201. ISBN 978-80-244-2815-4.
- 9 KALHOUS, Z., OBST, O. a kol. *Školní didaktika*. Praha : Portál, s. r. o., 2002. ISBN 80-7178-253-X.
- 10 NIKL, J. *Metody projektování učebních úloh*. Hradec Králové : Gaudeamus, 1997. ISBN 80-7041-230-5.

Lektoroval: **Mgr. Jitka Nábělková, Ph.D.**

Kontaktní adresa:

Anna Zubatá, Mgr,
Katedra technické a informační výchovy, Pedagogická fakulta UP, Žižkovo nám. 5, 771 40 Olomouc, ČR, e-mail: azubata@seznam.cz

Jitka Plischke, PhDr., Ph.D.,
Ústav pedagogiky a sociálních studií, Pedagogická fakulta UP, Žižkovo nám. 5, 771 40 Olomouc, ČR, tel. 00420 585 635 173, e-mail: jitka.plischke@upol.cz